

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várud-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL. hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. A lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez. Csiky Lajos. — Tárca. Adalékok stb. Tóth S. — Levelek a szerkesztőhöz. I. Gy. — Duna-Maros-közi ref. segélyegylet. Szalay József. — Id. Varga Lajos. Kiss Bertalan. — Egy és más stb. — Irodalom. — Különnfélék. — Szerk. posta.

A lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez.

III.

Mult számunkban feltüntettük azt a sok egyházkerületi határozatot, mely a lelkészminősítési ügy megoldásával foglalkozik s megígértük, hogy néhány következtetést vonunk ki abból.

Mindenekelőtt ez az ügy újra feltünteti a mi eljárásunk végtelen nehézkességét. Egyházkerületünk 1882. novemberhavában veszi kezébe a lelkészminősítés kérdését s midőn pár hét múlva idestova 5 teljes esztendő eltelik immár, még mindig feleletlenül áll azon segédlelkészek ügyének kérdése, kik a zsinati törvény meghozatala óta tették le vizsgáikat. Közülök sokan még mindig, csaknem föltétlenül ki vannak téetve a lelkészjelölő bizottságok jótetszésének, akár önkénykedésének. Ők még mindig nem tudhatják, ha például kitűnő osztályjegyeik közé esetleg egy, vagy két jeles is vegyül, ők még mindig nem tudhatják, hogy hova is pályázhatnak ők tulajdonképen?!

Nem így, főtiszteletű egyházkerület s annak ilyen ügyekkel foglalkozó érdemes bizottságai! Így nem teremünk egyházunknak ügybuzgó, hivatásáért lelkesedni tudó lelkészi kart! Ha egyetemes szabályzatot nem lehetett még eddig hozni, belkörüleg meg lehetett volna a kérdést régen oldani s legalább a mi fiaink itthon tudnák már, milyen örökségre tarthatnak ők számot.

Távol legyen tőlünk, hogy mi vádolni akarnók a lelkészminősítési szabályzat megállapításával foglalkozó bizottságot. Ildomtalanság volna tőlünk tenni azt, hiszen egyházkerületünk vezérférfiai állanak abban előttünk. Nem

az emberekről beszélünk mi, hanem a rendszerről, mely azt véli, hogy például jobban el lesz végezve az, a mi az egész esperesi karnak adatik ki, mint az, a mi 2—3 esperesre bízatik; a mely rendszer nagy, sok tagból álló bizottságokat szeret alkotni, a melyek persze nehezen mozognak s végre is egy-két tag foglalkozhatik bennök behatóbban az illető ügyekkel. Azok pedig, a kikre azon ügyek esetleg életkérdés, csak hadd várjanak keresztyéni türelemmel.

Azt tanítja a tapasztalat mindenütt, hogy kisebb bizottságok, melyek tagjaiul az illető ügyek iránt legmelegbben buzgó egyének választatnak be, mindig gyorsabban és jobb eredménnyel dolgoznak.

De eltekintve már ettől, elmondunk egyetmást, a mit mi az eddigi lelkészminősítési szabályzatban vagy megszorítva, vagy határozottan kimondva szeretnénk látni, vagy föltétlenül megváltoztatandónak vélünk.

Nagy súlyt helyez az érvényben levő szabályzat a külföldön járásra. Helyesen, — de keressen eszközöket annak megtudására is, hogy vajjon az az ifjú lelkészjelölt csakugyan tanult-e a külföldön, vagy csak léha szórakozással töltötte ottan idejét?! Mert nagyon meggondolandó ám az, hogy egyes ilyen emberek könnyű szerrel, felsőgileg sanctionálva elibe vágnak más szorgalmas, komoly igyekezetű, tehetséges, de szegénysége miatt külföldön nem járhatott embernek! Három évi külföldön tartózkodásunk alatt bizony volt alkalmunk látni, hogy fogják föl egyes emberek azt a külföldi akadémikusi hivatást.

Nincs kimondva eddigi szabályzatunkban az általános osztályozás mikéntje s így lehetett csak kimondania egyházkerületi közgyűlésünknek 1886. augusztus hónapban, hogy a lelkészi bizonyítványok és oklevelek tárgyában esetről-esetre határozni és ítélni az egyházmegyei jelölő bizottságok jogkörébe tartozik.

Ez így nem maradhat. Magának az egyházkerületi

közgyűlésnek kell ezt az ügyet elintéznie, neki kell irányt szabni a jelölő bizottságok elé, hogy így minden önkénykedésnek eleje vétessek s a pályázó segédlelkészek is tudják magokat mihez tartani.

A jövő lelkészi nemzedékek minősítési szabályzata az általános osztályzatot illetőleg is konkrét alakban meg van már állapítva a f. évi tavaszi egyházkerület közgyűlésének 82-ik jegyzőkönyvi száma alatt.

Ugyanígy általános osztályzati skálákat kell föllálistani azoknak bizonyítványait illetőleg is, kik nem az új vizsgálati rendszer szerint vizsgáztak. És valóban nem kell túlszigorúnak lenni, mert például Erdélyben, mint biztos forrásból hallottuk, több jelölő bizottság felfogása szerint, a jeles is kitünő számba megy. Mi ilyen messzire nem mennénk, de az osztályzati jegyek kétharmadának minősége szerint jó lelkiösmerettel mernők megadni az általános osztályzatot kinek-kinek.

Kívánatos, hogy ha majd legfelsőbb fórumon a konvent veszi kezébe ez ügyet, törje át azon korlátokat, melyeket egyik-másik egyházkerület a más egyházkerületből pályázók elé állított. Hiszen az ilyen eljárás újra egymástól különválva élő tagok s nem egy organikus egész test képében tünteti elő magyar református egyházunkat, hogy a szűk keblü féltékenységről ne is beszéljünk.

Általában nehéz kérdés ez nagyon, melyet annak idejében kellett volna a nyilvánosság előtt megszéllőztetni, a mint ezt egyházkerületünk igen bölcsen el is rendelte, kötelességévé tevén az 1883. április 26—30-iki közgyűlésen megválasztott bizottságnak, hogy a lelkészminősítési szabályzat ügyében készítenő munkálatát kellő időben tegye közzé az egyházi lapokban.

A bizottság, úgy látszik, fölsőlegesnek tartotta a nyilvánosság terére lépni, — s 1883. óta folyton foly a toldozgatás-foldozgatás hálátlan és dicstelen munkája.

Nagyon sok dologban igaza van „Egy papnak“, a „Visszhang“ című cikk írójának (l. lapunk 39. s 40. számait), melyben lelkészvizsgálati rendszerünk gyarlóságait támadja meg. Nem akarjuk szépítgetni a dolgot. A régi alapon állunk e tekintetben, de a melyet pár év mulva már végképen elsodor az új vizsgarendszer, melyben az írásbeli munkák értékére nagy súly léssen helyezve, úgy hogy azok nagyon is számításba fognak jönni az általános osztályzat megállapításánál.

Lehetne igenis több észrevételt tenni „Egy pap“ állításaira, például, egyet említve, hogy nem tesz különbséget a második vizsgának otthon s a vizsga ideje alatt készített írásbeli dolgozatai között, de nincs módunkban, hogy bemenjünk az apró részletekbe.

Annyit akartunk e néhány cikkel elérni, hogy ne csak újra felhívjuk egyházi hatóságaink figyelmét a lel-

készminősítési ügy fontos kérdésére, de meg is sürgettük annak, sok segédlelkész által óhajtva várt lebonyolítását.

Csiky Lajos.

T á r c z a.

Adalékok a tiszántuli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

8. A tanácskozás helyére gróf Teleki Sámuel generalis bejövén, szívfájdalommal előterjesztette, hogy a szatmári és n.-bányai egyházmegyékben a lelképásztorok közül némelyek mennyire alá vannak súlylyedve erkölcsi tekintetben. A szatmári egyházmegye figyelemzettetik, hogy a lelkészek alkalmazásánál szigorúbban járjon el, erősebben szemmel tartsa erkölcsi életüket.

9. Balmaz-Ujvároson megtelepedett német lakosok ügye.

Balmaz-Ujvároson mostanában megtelepedett, hajdan Palatinátusbeli, azután pedig Vadkerti Reformata Keresztyén vallást valló német lakosok alázatos instantiájokkal kérik azon a Venerabilis Superintendentiát, hogy az Isteni tiszteletnek közöttök épületesebben való véghez vihetése és a keresztyén vallás fundamentomosabb igazságának jobb móddal való megtanulhatása végett, engedje meg nekik a Venerabilis Superintendencia, hogy a reformátusok templomában vasárnaponként, minekutánna a magyarok az Isteni tiszteletet elvégzik, német nyelven írott predicatorokat és könyörgéseket magok előtt olvastathassanak valamely e végre megfogadott oskolát tanító német Praeceptor által; és hogy ugyan ezen Praeceptor az ő fiu és leány gyermekeiket is külön oskolaházban a Keresztyén Vallás fundamentomosabb igazságaira német nyelven tanithassa és oktathassa.

Mely Kéréseket az Ujvárosi német lakosoknak méltó tekintetbe vévén a Superintendencia, megadja és engedi kéréseknek mind a két részét. Ugy mindazon által, hogy az Isteni tiszteletben mindazokat a munkákat, a melyeket csak a rendesen kibocsátott és felszenteltetett Predicator s nem más vigye véghez és hogy az Ordinárius predicatoroknak járni szokott fizetést és stolaris proventust a Magyar Predicatoroknak egészszen beszolgáltatassák és adják; és a gyermekeiket is, ha a keresztyén vallás fundamentomosabb igazságain kívül a Deák nyelvre vagy a fellyebb való tudományokra taníttatnák, azt az ordinárius magyar oskola mester által tselekedjék és azoknak is fizetésekben, az eddig való rendtartás szerint mindenekben concur-

rállyanak. A minthogy magok is beadott instantiájokban mindezekre önként magokat kötelezték.

Deliberatum hoc in Paribus extraditum fuit Ujvárosiensibus Colonis Germanis, die 13. Augusti Anno 1766. per Nicol. Sinay. Surrogat. Gen. notarius. III. köt. 130. lap.

10. A szováti egyház előjárói megintetnek, a mennyiben a rector kivitelénél a főiskolából az esperes akarata ellenére intézkedtek. Kérjék meg az esperest.

11. A Fertős-almási egyházban a székperben hozott ítélete az egyházmegyének helyben hagyatik.

12. A székácsi egyházat illető alapítványok ügyében Pesti Mihály erdődi lelkész az esperes által kérdőre és számadásra vonassék.

13. A gyügyei leányegyháznak nem engedtetik meg, hogy az anyaegyházról, Szamos-Ujlaktól elváljon.

14. Gál Jánosnak — ha igazolja, hogy tisztességesen élt és kifogástalanul — remény nyujtatik a lelképásztori hivatalra leendő felvételre. III. köt. 126—132. lap.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Levelek a szerkesztőhöz.

II.

1887. október 18.

T. Szerkesztő Ur!

Engedjenek meg én nekem az én hitsorsosaim, ha azt hiszem, hogy nem csak anyagi erőnket nem ismerjük eléggé, de szellemi erőnket, szellemi munkásainkat sem ismerjük, vagy legalább nem méltányoljuk eléggé. Olyan feltűnő p. o. előttem, hogy a mi iskoláinkban, ha használhatnánk is református író művét, nem példátlan, sőt nem is ritka eset, hogy egy annál semmivel sem jobb idegen író munkáját használjuk. Hogy ne láttassam a levegőbe beszélni, felemlíthetem példa gyanánt, hogy van Laky Dánielnek egy földrajza, melyet tankönyvül a miniszterium is engedélyezett s mely állami iskolákban szépen el is van terjedve, melynél jobbat sem tartalmi, sem különösen nyelvi tekintetből én nem ismerek. Ez a könyv régebben p. o. Debreczenben is el volt fogadva s tán részben e példa hatása nyomán ma is használják M.-Szigeten, Szatmáron, M.-Túron, H.-M.-Vásárhelyen, Kisujszálláson, — ellenben már Debreczen, Miskolcz, Békés, Karczag (a tavalyi értesítő szerint) a Visontay-Borbás-féle földrajzot jobbnak találja. Hasonlóképen bár van tudomásom szerint igen jó magyar olvasó könyvünk. ref. szerzőtől (Molnár L. S.-patak) egyik intézetünkben Bodnár-Iványi, a másikban Tomor-Várady, a harmadikban nem tudom én miféle, nem egy részökben ránkézve egészen idegen vonások és vonatkozásokkal bíró magyar olvasó könyveket használunk.

Tudom, hogy az én felfogásomnak ellene van a liberalismus, mely azt mondja, hogy a tudományban nincsen felekezetiesség, — de én bátor vagyok véleményem mellett nem csak megmaradni, hanem azt meg is próbálni védelmezni.

Azt én is vallom, hogy a tudományban nincs felekezetiesség, hanem van a tanításban, az előadásban. Tudom, hogy nincs református vegytan, physika, földrajz, de azt is tudom, hogy a tanár épen e tárgyak — mint természetiek — tanítása közben folyvást — hogy úgy mondjam — a természeti és természetfeletti közti határon jár, — az a határ tudományosan nincs szigorúan megvonva, látunk Darwin követői közt valódi theistát s igazi jó kálomistát, még szintén annak követői közt pantheistát, sőt atheistát s más részt tüntető farizeust s vajjon ezek mind egyformán fogják vezetni a rájuk bízott ifjúságot?

Ép úgy megkérdehetném, hát a historia tanításnál nem érvényesülhet minden lépten-nyomon a felekezeti felfogás? Egyikünk sem ismer olyan tankönyvet, mely a miszerintünk legemelkedettebb gondolkozású s lelkületű szabadsághősöket önzésből és hiúságból felkelt lázadóknak hirdeti, — nem olvasott közülünk senki olyan tankönyvet, mely szánakozással néha, sőt többször bosszúsággal és megvetéssel beszél az emberi lélek oly tévedései felől, melyeknek képviselői az encyclopaedisták, a reformátorok, vagy másfelől egy Kant stb. voltak? Én nem mondom, hogy minden felekezeti író ily elfogult, mert hiszen akkor — minden ember valamelyik felekezethez tartozván — nem volna igazi tudomány, — azt is elhiszem, hogy egy középiskolai tanárról meglehetősen fel lehet tenni, hogy a valódi tudomány tételeit — kivált a mai időben már — tisztán felekezeti érdekért meghamisítani nem fogja, — tudva valótlanúságot nem ír, — azt is érzem, hogy erre, a mit én itt gondolok és beszélek, igen könnyen azt lehet mondani, hogy „barátom, te fel akarod zavarni a felekezetek közti békés türelmet és egyetértést a felvilágosodottság mai korában“: de én mindezekre csak azt kérdezem meg, igaz az, hogy a mi iskoláinknak van, vagy legalább még volt a legközelebbi multban valami sajátos (nevezük úgy protestáns) szellemök, mely őket a többiektől megkülönböztette? Ha igaz, hogy volt s hiszem, ma is van, mi lehetett az más, mint a vallási téren a valódi (ha úgy tetszik szűkebb) hazaszeretetének kiválása a kosmopolitismusból?

Kérdjük meg önnön szívünk belsejéből, jobban szeretnénk, ha az általános liberalismus árja világpolgárokká sodorna bennünket s megszűnnénk specifice magyar honfiak lenni? Mivelt embernél következik abból, hogy ő testestől-lelkestől magyar, az, hogy gyűlölje a németet, vagy más idegen nemzetiséget? De viszont magyar nemzeti szempontból nem balgatag ember mindaz, ki állliberalismusból döntögetni akarja a magyarság védbástyáit?

Ép így van ez vallásos téren is. Nekem részemről nem kell az a nagy felvilágosodottság, mely tulteszi magát a felekezeti különbségen, nem hiszek benne. De viszont az én kalvinistaságomból nem következik az, hogy gyűlöljem a pápistát, vagy a többit. Csak azt akarom, mindenki legyen igazán az, a minek vallja magát s ne csak félig. A meggyőződések összeférhetősége ne abban álljon, hogy egyik résznek nem levén, — legalább erős, — más vélemény vagy meg nem értett káprázatos liberálismussal annak kénye szerint ide-oda hajoljon, hanem abban, hogy a megállapodott tiszta erős meggyőződés, melyet nem önérdek, nem hiúság, nem tetszetős jelszavak sugalnak, azt a tiszteletet, melyet magának követel, adja meg ellenfelének is. De épen azért, hogy a kálomista öntudat ilyen erős, ilyen tiszta legyen,

kivált az iskolában nem hanyagolnám el a legkisebbnek, legjelentéktelenebbnek látszó eszközt sem, melyről hiszem, hogy czéломhoz közelebb visz.

Magyar és kálvinista akarok maradni. Épen azért még éretlen gyermekemet ki nem teszem idegen nemzetiségi befolyásoknak mindaddig, míg a magyarság öntudata benne fel nem ébredt s kellőleg meg nem erősödött, — vallásos és felekezeti tekintetknél fogva nem bocsátok hozzá semmi olyan befolyást, mely zsenge korában meggyengíthetné felekezetéhez való hő ragaszkodását.

Ez az a szempont, a miből tekintve nem tartom én helyesnek azt, hogy míg a magunk emberei által, a magunk szellemében írt jó tankönyveket kaphatunk, bármi oknáí fogva elcseseréljük ezeket más nem jobbakért, hanem talán csak csinosabbakért vagy divatosabbakért. Csak akkor folyamodjunk idegenhez, ha magunknak elég jó nincs. Ez által kettős hasznót teszünk, — megőriztük a zsenge fiatal-ságot idegen — nekünk tán nem tetsző — behatástól s munkára buzdítjuk saját emberünket. Nem vesszük észre, hogy p. o. róm. kath. testvéreink rendszeres és szakadatlan munkásságot fejtenek ki saját intézeteik számára a tankönyv-írás terén? S vajjon hány példát tudnánk, hogy róm. kath. vagy kir. kath. intézetben református ember által írott könyv taníttatik? Nem ref. tankönyv-monopoliumra gondolok én, melyről esetleg szinte elmondom véleményemet, csak arra, hogy ne gátoljuk mi meg saját magunk a magunk embereit abban, hogy kifejtsék munkakedvüket és erejüket, ne gátoljuk meg az által, hogy idegen, nem jobb portékáért elzárjuk előttök a magunk piacát.

I. Gy.

Duna-Maros-közi ref. segélyegylet.

Nincs ma szeretett hazánknak egy pontja sem, mely a magyar református egyházra nézve fontosabb hely lenne, a munkálkodást illetőleg, mint a Duna-Maros-köze, vagy az ugynevezett Bánát.

Itt az 1867-ik évi alkotmányos korszak kezdete óta egész új alakulatok vannak képződőfélben. Résziint a vállalkozási élelmesség, résziint a magyar kormány bölcsesége sok magyar reformátust adott e vidéknek, kik ugyan ma itt elszórtan élnek, az 1880-ik évi népszámlálás adatai szerint mintegy 330 községben 5000-en.

Eddig ezen 5000 magyar református lélek, — mely még e 7 év alatt újra egy pár ezerrel s nagyobbára művelt elemekkel szaporodott, — csaknem egész gazdátlan, gondozatlan volt. Az itt lakó református lelkészeknek kellett volna gondozás alá venni őket; csak hogy minket meg lefogott a munkálkodás legnagyobb gátja, a szegénység, — 300—400 frttal megköszöntük, hogy élni tudjunk, siró gyermekeinknek egy darab kenyeret adjunk, nem hogy még ki is mozduljunk a falunkból.

Ily körülmények között, azonkívül, hogy tehetetlen tétlenségben tengődtünk s elszórtságainkat nem gondozhatuk, még nem is volt meg a református papságnak az az erkölcsi súlya sem, a mi pedig neki, mint specifice magyar-nak, is főleg itt kellett volna, hogy meglegyen. A legnyomortabbul fizetett papok és tanítók itt református papok és tanítók, kik előtt még az oláh pópák és dászkalok helyzete is paradicsomi állapotnak tűnik fel; mely nyomorúságunkat

csak az enyhítgette némileg, hogy jóindulatú s irántunk szeretettel viseltető esperesünk iunen és onnan egy kis segélyt eszközölt ki számunkra.

De hát képzelhető, hogy mivé sülyeszt az le bennünket, ha még a szükséges mindennapravalóért is, mindig nézegetni kell hol erre, hol arra s várni és pedig szív-szorongva várni, hogy hullat-é nekünk valamit a könyörület.

Ez az állapot nem önérzetes, művelt embernek való állapot, elsatnyítja a lelket s nyomorúlt páriává teszi az Isten képét és tiszteletlenné teszi azt az állást, melynek pedig tiszteltetésétől függ itt az összes magyar reformátusok tisztelete.

Ezen nyomorúlt helyzeten óhajtott segíteni a n.-becskereki, egészben intelligens, úri emberekből álló egyház presbyteriuma, midőn mult évi októberi ülésében kimondotta szükségességét egy Duna-Maros-közi ref. lelkészeket és tanítókat segítő egylet alakításának, melynek czélja lenne 50,000 frt tőkét gyűjteni, melynek kamataiból azután segélyeztetve, az itteni lelkészek és tanítók felmentetnének a mostani nyomasztó élet lenyűgző helyzetéből.

A Duna-Maros-közi ref. egyházak és lelkészek — mondanom is felesleges — nagy örömmel vették tudomásul a mentő eszmét s üdvözölték érette a n.-becskereki ev. ref. egyház derék presbyteriumát és azon óhajuknak adtak kifejezést, hogy az eszme minél előbb testet öltjön. Sőt a békésbányai egyházmegye ez évi közgyűlése is tudomásul vette ezt s a n.-becskereki ev. ref. egyház elnökségének biztatást adott a segélyegylet megalakítására.

Igy most már semmi sem áll útjában a megalakulásnak. Az alakuló közgyűlés össze is hívatott Szapáryfalvára november elsejére.

Én örvendek e mozgolódásunknak, mert ez azt mutatja, hogy élet van bennünk, nem akarunk mindent készen, mint sült galambot a szánkba várni. Óhajtunk mi is tenni valamit helyzetünk javítása czéljából és pedig minél előbb, minél többet. A reménység biztat, hogy minél előbb célhoz jutunk. Isten velünk van, velünk hazai és külföldi hitrokonnaink segítő keze, velünk a magunk jóigyekezete és tenni törekvése. Ilyen hatalmasságokkal karöltve haladva nincs lehetetlenség! . . .

Ezen tudattal és hittel megyünk a Szapáry-falvai alakuló közgyűlésre.

Szalay József,
n.-becskereki ref. lelkész.

Id. Varga Lajos.

A halál nagyon kíméletlenül bánt papi házainkkal az idén ezen a tájon. Mintha csak itten körül bérelt volna állandó szállást, egymásután sorba ragad el, juttat gyászos özvegyekre, hágy magzatok nélkül bennünket. Szalka, Ecsed, Medgyes, Keér, Semjén, Panyola, egymás mellett szomszédságban, látta rövid idő alatt az Ur szolgálainak vagy azok élettársainak, gyermekeinek elhunytát. Legközelebről, utóljára a panyolai ref. egyház lelkipásztora, id. Varga Lajos bátyánk dőlt ki a sorból . . .

Irjuk át az emlékezet könyvébe őt is.

Hol élte lefolyt s a sír álmát aluszsza: ott látta meg a napvilágot is, — Panyolán született az 1825-ik esztendőben. Elemi iskolai tanulmányait otthon, a gymnasiumot és theológiát Debreczenben végezte. Az akkori általános gyakorlat szerint kiment a micskei rektoriára, a 3 év eltelése után pedig hazajött s állandóan letelepedett szülőföldére. Bakos Antal mellett segédlelkész-tanítói minőségben, majd mint feles pap sok ideig szolgált; annak halálával végre 1867-ben a gyülekezetnek rendes lelképásztorává lett. Rövid két héttel ezelőtt az utóbbi időkben meggyengült test-szervezetét rohamos betegség támadta meg s f. hó 11-én reggel váratlanul jobblétre szenderült.

Terjedelmes ároni család tagja szállt vele sírba. Özvegye Bakos Erzsébet, elődjének a leánya s így ipa, maga Panyolán, testvére Menyhért én előttem Keéren, neje testvére Bakos Gábor Földesen volt lelkész. Az Ur oltára körül forgolódik még több rokona, valamint két derék gyermeke is: Lajos, majtisi lelkésztársunk, Vilma, a panyolai egyház tanítójának, Vadon Jánosnak neje.

Mint életkora mutatja, a régiebb idők s iskola embere volt, de tele vidám ifjú kedélyvel, érdeklődéssel, érzéssel a jelen iránt. Egész lelkesedéssel hallgatta nagyratörő (!) terveinket. Mikor aztán a fiatal újítók indítványait, rendre egyiket a másik után egyházmegyénken — természetesen — leszavazták, ő sokkal jobban neheztelt és sajnálkozott, mint mi magunk. Hiába, uramöcsém, ennek már így kell lenni. Nem lehet . . . hiába.

Szerettük jó kedélyéért; szerette gyülekezete is, melyet mindvégig híven szolgált. A panyolai egyháznak szép temploma és iskolája van; a káplántanítótság félig-meddig beállítva; — anyagilag tehetős, vallás-erkölcsi tekintetben nem áll hátrább a többinél. Építvivalók igen is, de romok nem várnak az utódra. A ki a mi viszonyainkkal ismerős, az előtt ez egy lelkésztársunkról elegendő dicséret.

Házát, családját jó rendben hagyta, — gyermekeit, unokáit meglátta asztala körül . . . Boldogan hunyhatott el.

Temetése szép számú közönség s lelkésztársak részvéte mellett f. hó 13-án a déli órákban ment végbe. A templomban Biky Károly györgyteleki lelkész mondott érzésteljes szép imát, — a kellemetlen esős idő miatt ugyancsak a templomban tartotta meg oratió-formára fordítva a síri beszédet e sorok írója

Kiss Bertalan,
keéri ev. ref. lelkész.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

A „Családkönyv“ készítésének módja és egy indítvány.

(Folytatás.)

A családkönyv készítmódjának előadása után, legyen szabad valamit szólnom a hozzám, a családkönyv készítésekor többfelől intézett kérdéshez: „mikor immár ezt a vagy munkát megtészed, mi hasznát vésszed?“

Legelőször is a munka, — minek nagyitnám vagy kicsinyitném? hiszen bármelyik esetben ellenem szólnának az előttem levő iratok, — nem olyan borzasztó, hogy azoknak, a kik Azt hirdetik, a ki ezt mondotta: „Az én Atyám mind ez ideig munkálódik, én is munkálodom“, okvetlenül

vissza kellene riadniok tőle. El lehet végezni, szép csendesen, egymás után, minden hivatalos dolog mellett is, néhány év alatt, mint a hogy már több helyen elvégeztetett. A kérdés másik részére szívesebben adtam volna feleletet egy évvel ezelőtt Szerepen, ha ismertetésem akkor végig hallgattatván, indítványomat és indokolását is elmondhatom, mint most. E nélkül azonban legalább is kétes levén sokak előtt a családkönyv haszna és értéke, nem térhetek ki a kérdés elől, felelek rá.

Nem dicsérem én a családkönyvet; nem becsülöm értékénél feljebb; nem sorolom elő, mennyire könnyíti a lelkészi hivatalos teendők végzését úgy általában, — ha kivált időnként az egyes egyháztagokat illetőleg, neveik után, erkölcsi magukviselőre vonatkozó egy-egy rövid szót, vagy megjegyzést tennénk, — mint különösen az anyakönyvek vezetését. Azt sem hozom elő, hogy egy ekként vezetett és tökéletesen elkészített Családkönyv birtokában mennyire otthon érezheti magát bármelyik lelkész, mindjárt a gyülekezetbe lépése első napján? csak a családkönyv egy lapját kell megnéznie s már tudja, hogy kivel beszél, ismeri élte egy részét és családja viszonyait. Nem szólok ezekről; elhallgatom a még talán felhozható előnyöket; ezek helyett — azon reménnyel kecsegtetvén magamat, hogy, bár eddigi munkám nem tökéletesen kész még, a mennyiben vannak családok, melyeknek íveiben, a bejegyzett egyik vagy másik tagról biztos adatot, él-e? hol? minő viszonyok között? eddig nem volt kitől nyernem, — a már eddig, hogy úgy szóljak, „nagyjából“ kész megvizsgálása és kellő méltatása is meg fog győzni mindenkit a nt. lelkészértekezleti kör tagjai közül arról, hogy e munkálat minden egyes egyházban és pedig lehetőleg rövid idő alatt, úgy az egyházak és azok tagjai, mint különösen a lelkészi hivatalok érdekében s főleg a lelkészi hivatal tekintélyének emelése okából, elkezdendő és végrehajtandó: — alázatos tisztelettel beterveztem — bármiként fogadtassék is — következő indítványomat:

„1-ör. Méltóztassék a nt. lelkészértekezleti kör kimondani, hogy az egyházmegyei gyűlésnek az esketési jegyek használatát elrendelő határozatát köteles tisztelettel fogadja ugyan, de csak mint átmeneti intézkedést s csak addig kívánja fentartani, míg a czélnek sokkal inkább megfelelő s minden egyházban munkálatba veendő Családkönyv elkészítetik.

2-ör. Méltóztassék ez indítvány elfogadásáról szóló jegyzőkönyvet, további eljárás végett, a legközelebb tartandó közértekezletre felterjeszteni.“

Különösnek tetszhetik első tekintetre, hogy körértekezletünk indítványának az egyházmegyei gyűlés által elfogadása után néhány hét múlva már más határozat hozatalát, — az esketési jegyek használatának mellőzésével, a családkönyv készítésének elrendelését és használatát, épen a báráncsi lelkészértekezleti körben s igénytelen személyem hozza indítványba. Hogy mégis ezt teszem, okaim a következők:

1-ör. Épen a debreczeni egyházmegye közgyűléseiről vezetett jegyzőkönyvek azok, nt. értekezlet, melyekben csaknem évről-évre s mindenkor nyomatékosan kiemelve van, „vadházások — fájdalom! — még mindig tekintélyes számmal vannak.“ 1884. aug. 55. sz. szerint „17 egyházból számokban kimutatva 86 pár jelentetik.“ 1885. okt. 52. sz. szerint „majd mindenik egyházból jelentetnek; de határo-

zott számokban 17 egyházból mutattatnak ki és pedig 59 pár. E 17 egyházba nincs befoglalva nagyobb egyházaink egyike sem". Ugyane gyűlés jegyzőkönyvének 55. sz. határozata szerint: „közgyűlésünk felkérni rendeli a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést arra, hogy tegyen intézkedést . . . a vadházasságok beszüntetésében a polgári hatóságok törvényszabta gyámolításának kieszközölésére.“ 1886. jul. 63. sz. szerint: „vadházassul 17 egyházból 85 pár mutatattik ki. Ezek körül a lelkészi szó hatalma bizony kevés eredményt mutat, jelölül annak, hogy a törvény szigora e tekintetben már nagyon kívánatos volna.“ Az 1887-ik év aug. 11-én előterjesztett esperesi jelentés idevonatkozó szavait nem idézhetem, azonban nem lévén okom kételkedni az ekkor tartott egyházmegyei gyűlés lefolyásáról a „Debreczeni Prot. Lap“-ban közzétett cikk adatainak igazságában, — mert ha közlő tévesen közölte volna az adatokat, kétségkívül sietett volna azok helyreigazítása felől intézkedni, — idézem ezeket (34. szám 302. lap): „elszomorító, sőt nyomasztó hatással volt a hallgatókra a jelentés azon pontja, mely a vadházasságok számát 20 egyházból 182 párban mutatja ki. Alig van valami, a mi a vallás-erkölcsi élet hanyatlását jobban mutatná, mint a vadházasságok számának szaporodása, mert ez nem egyéb, mint nyílt proklamálása az erkölcstelenségnek, lábbal tapodása a házasság isteni és emberi törvények szerint szent voltának, a minek, ha népünk, úgy szólván naponként, több-több példáját látja, hovatovább elveszti vele szemben erkölcsi érzékét s lassanként még bűnnek sem tekinti azt, a mi pedig Isten és emberek előtt valóságos véték. Ugy látszik, hogy a tisztán erkölcsi eszközökre utalt lelkészi tevékenység, a mi anyagi gondolkozású korunkban, alig érhet el a vadházasságokkal szemben valami eredményt s épen ennek szem előtt tartásával hozott közgyűlésünk ez ügyben oly értelmű határozatot, melyben az egyházkerület és konvent közreműködését szükségesnek látja és kéri arra nézve, hogy vagy szabályozza a kormány az összes házassági ügyeket a felekezetek egyenjogúságának s a kor kívánalmainak megfelelőleg, vagy léptesse életbe a magyar ev. ref. egyháznak törvényben gyökeresítő s elvileg ma is törvényben levő bíraskodási jogát a házassági válóperekben, mert a körülményeket ismerő előtt nem lehet kétséges, hogy ez intézkedések bármelyike a vadházasságok megszüntetésére, vagy legalább azok számának jelentékeny apasztására ma legalkalmasabb.“

Ugyan kérdelem, ha a polgári hatóság az 1885-ik évi kérelemhez képest, hirtelenében erőlyesen hozzá akart volna — tegyük fel — kezdeni a dologhoz s azt kívánta volna, hogy: mutassuk ki hát egyházanként a vadházasságban élőket, — majd elbánik ő velők! vajjon nem azt kérdezték volna-e azon 10 egyházban, melyekről nem szól az esperesi jelentés sem 1884., sem 1885., sem 1886. évben s kérdeznék-e ma is azon 7 egyházban, melyekről az 1887-ik évben is mélységesen hallgat: „Mit cselekedjünk atyámfiai! férfiak? Azt hiszem, hogy lenne kipkedés-kapkodás! Mert véleményem szerint ezen egyházak egyházzól szóló évi jelentéseiben csaknem kivétel nélkül ilyen, vagy ehhez hasonló tartalmúak foglaltatnak: „v a d h á z a s s á g b a n é l ő k — fájdalom! — még mindig számosan találtatnak.“ Hát kérem, én azokat a számosan találtatott vadházasságban élőket, a kiket senki sem számolt meg, nem tudom, ha vajjon nem „számtalanok“-é inkább? hanem annyit

gyanítok s kimondom bátran, hogy sokan lehetnek, mert még eddig nem győzték őket számba venni. S ha nagyon utána akarna járni valaki, még talán azon 17, illetve 20 egyházak egyikében vagy másikában is, melyekből bizonyos meghatározott összeggel jelöltetik a vadházasságok száma, — aligha valami változást nem szenvedne s esetleg talán növekednék is az a meghatározott összeg. Nagyon furcsán venné ki magát aztán s azt hiszem, senki sem szeretné közülünk hallani, ha az esetleg a lelkészek segélyére siető polgári hatóság azt találná mondani: „azt sem tudjátok, mit kértek!“ A mások segélyére szorult mindenkor biztosabban remélheti kérelme megadatását, ha kellőleg igazolni tudja, hogy valójában rászorult a segélyre. Kétségbevonhatatlan bizonyosságú adatok előterjesztése alapján lehet csak segédelemnyújtás reményében kérnünk a polgári hatóság gyámolítását a vadházasságban élők beszüntetésére. Kétségbevonhatatlan biztosságú adatot pedig a vadházasságok számáról egyedül csak a teljesen elkészített s a hívőktől tudakozódás útján megjegyzésekkel kísért Családkönyv lapjai adhatnak. S ha ezek elkészítették s azokból az egyházakból is, melyekből eddig a vadházasságban élők számáról jelentés nem tétetett, — beküldetnének, — mivel az 1885. okt. 52. sz. szerint „e 17 egyházba“, — a melyekből t. i. a vadházasságok száma bejelentetett, — „nincs befoglalva nagyobb egyházaink egyike sem“, — ha mondom, a nagyobb egyházakból is, a hol kétségkívül számosabban vannak, jelentés tétetnék ezek számáról, — azt hiszem, olyan tekintélyes összeg lenne kimutatható, hogy az egyházkerület és konvent ettől a számtól megrémülve és az erkölcstelenség nagy voltán eliszonyodva, nem mulasztaná el a szükségesnek látott és kért közreműködést azonnal megtenni arra nézve, hogy a vadházasságok, ha teljesen meg nem szüntettétek is, de a legalkalmasabb eszközök mihamarabb igénybe vétele által jelentékenyen apasztassanak.

Zöld József,

n.-bajomi ev. ref. segédlelkész.
(Vége köv.)

Irodalom.

Imádságtan (Euchetika) a protestáns lelkészi kar, de különösen a hittanhallgatók használatára. Csiky Lajos debreczeni ev. ref. hittanártól. Ára 1 frt 10 kr.

(Vége.)

De hát akkor az egybefüggés imádság és beszéd közt, melyről szerző a 44. §-ban szól? Mindezzel koczkaztatva nincs. Az alkalmi, időszaki, ünnepi imádságok és beszédek tárgyakra nézve ugyanazonosak s csak a közönséges vasárnapi istenitiszteletről lehet szó. E téren szerző tulságos logikus. „Az előimádság. — ugymond, — továbbá (csak) úgy jó, „ha olyan szavakkal, kifejezésekkel magasztalja Istent, melyek az utána tartandó egyházi beszéd tárgyára vonatkoznak“ s ez okból „nékünk is csak arról a tárgyról szabad imádságunkban ő hozzá beszélünk, a melyről Isten az egyházi beszédben beszél mi hozzánk.“ Részemről így szóról-szóra nem írom alá s még tán szerzőnek is sokat kellene törölnie a közimádságok megengedett tartalmából. Az istenitisztelet párbeszéd ugyan, de nem kérdés és felelet. Legyen igenis az istenitisztelet egy teljes egész, ének, imád-

ság és beszéd közt egybefüggés, de... was zu viel, ist ungesund. A Borsodi templomi imádságaiban van többek közt néhány ilyen szorosán, a tárgyhoz kötött, a Lukács Ö. közönséges vasárnapi imádságai is ilyenek. Már én úgy látom, hogy az ilyen imádságok épen tárgyuk miatt nagyon egyoldalúak s szabad röptében gátolják a lélek szárnyalását. Mert a templomi imádságoknak nemcsak az egyházi beszédhez való viszonyukban, hanem önnönmagukban is megvan a saját céljuk és összefüggés szempontjából közönséges vasárnapi imádságoknál elégségesnek tartom, ha az előimádságnak még elején szabadon buzog a szív, a végén, a kérő részben reflektál a szónok beszéde tárgyára, utóimádságának pedig elején mond hála-köszönetet a hallottakért, mely csekély változtatás az előirt imádságoknál is minden nehézség nélkül eszközölhető s kész az egybefüggés. Én — nem tagadom — rendszeren így járok el s a teljesebb egység okáért mindig magam jelölöm ki az éneklendő darabot is.

E kérdéssel rokon, vagy talán ugyanazonos az a másik: könyvből vagy könyv nélkül kell-e imádkoznunk? A jeles homiléta, Oosterzee azt mondja, hogy egy értelmes gyülekezet előtt sokkal visszatetszőbb, ha a liturgus az imádságot olvassa, mintha a predikációt s vele együtt szerző szerint is „lehütőleg, bántólag“ hathat a hitszónokra, ha neki az ámen elhangzása után az ágendás könyvhöz kell nyulni. Én sem az egyiket, sem a másikat nem tapasztaltam s nálunk sem a szokás, sem a közérzet nem igazolják ezt. Ha én elmondandó imádságom tartalmával ösmerős vagyok, mert reá elkészültem s a szavakat átérezve, szívből mondhatom, a könyv nem köti le sem lelkemet, sem szememet, sem kezemet, — a lehajtott fővel imádkozó gyülekezetre pedig valóban teljesen közönyös lehet, könyvből vagy könyv nélkül imádkozom-e én? A kevés számú valódi tehetség mellett feltűnni vágyás, olcsó dicsőség sokszor szerepelhet itt, de a szabad imádkozás, az azzal járó nehézség miatt, — hol pillanatnyi habozás, a legcsekélyebb nyelvbottlás is kínos hatású, — csak nagyon gyakorlott imádkozóknál ajánlatos és még ezeknél is megérzik az többé-kevésbé majd mindig. Szerző is előbbi álláspontját szelidítve, könyve 157-ik lapján ez engedékenységre hajlandó. Itt is tehát ismét csak a teljes készület, vigyázat a fordítás alkalmával, az imakönyvnek kézben tartása és emelgetése által a hang egyenletes terjedésének megakadályozásától stb. az ajánlandó.

Általában nemcsak a §. czíme, hanem maga az egész §. nem elég szabatos. Attól függ minden, mit kell értenünk a *vorgeschrieben*-nel szemben a *frei* alatt: önkészített, vagy csak könyv nélküli imádságot-é? Szerző nem tett különbséget a közönséges templomi imádság és az ágendás könyvek közt, a mi a külföldi egyházakban rendszeren egy, nálunk pedig különálló két dolog. És míg ott a közönséges vasárnapi imádságok is, — igen csekély számban és változatban, — *vorgeschrieben*, elő vannak írva, nálunk e kényszer még az agendákra nézve sem létezik s míg számos közkezen forgó imakönyveink mellett nincs mit félni a gyakran előforduló imádságok egyformasága általi hátránytól, ágendáink is vannak önálló kötetben s szétszórtan bő számmal, azt is úgy használhatja s használja kiki, a mint neki kedve tartja. Itt e ponton lehetne és kellene már az említet-

tektől egészen különböző és fontosabb szempontból megvitatni ezt a 21-ik §-t.

Erre még visszatérhetünk, valamint e mű több érdekes vitatható részének a taglalgatására is, melyekről most írni nem volt szándékom. E lap hasábjain úgyszólván van egy rovat nyitva a gyakorlati kérdések számára s bizonyára többen vagyunk, kik az imádság iránt a szerzőhöz hasonló előszeretettel viseltetünk.

Még van egy, mit említés nélkül nem hagyhatok s szerzőtől felvilágosítást kérek, miután nem értem. A 11-ik lapon ezeket mondja: „A hol és a mikor a nép tömege olyan tudatlan, hogy a családok körében nem tartathatnak fenn a házi istenitiszteletek, ott és általában is természetes és helyes dolog volt az egyházaktól, hogy megnyitotta templomait a reggeli és az estveli istenitiszteletekre.“ Mit tesz ez?!... mert azt a veszedelmes nézetet látszik igazolni, hogy a vallásra, templomra, papra csak a „tudatlan néptömeg“-nek van szüksége, ez hozta létre mind a hármát, míg az előkelő u. n. intelligens osztály lelki szükségét kielégítheti otthon is... Nagyon szívesen kérem és várom a megnyugtató felvilágosítást. Örülni fogok, ha nem értettem meg s tudatlan voltam.*)

Balzac mondja: „A milyen könnyű álmodni egy könyvről, épen oly nehéz azt csinálni.“ Teljes elismeréssel adózom annál fogva a szerzőnek, ki habár tökéletest, fogyatkozások nélkül nem alkotott is, ezen újabb műve által is theologiai irodalmunk szorgalmas, tehetséges és szép reményű munkásságát bizonyította meg magát.

Keér.

Kiss Bertalan,
reform. lelkész.

Gyakorlati biblia magyarázatok. Szerkeszti Garzó Gyula, a békés-gyomai ev. ref. egyház egyik rendes lelképásztora. Egyszerre két füzet fekszik most előttünk e derék vállalatból, a május-juniusi és a július-augusztusi füzetek. Az elsőben maga a szerkesztő magyarázza 5 magyarázatban az Apostolok cselekedeteiről szóló könyv 10, 23-tól, 12, 25-ig eső szakaszát; a másodikban F. Varga Lajos kezdi magyarázni a Korinthusbeliekhez írott első levelet, 12 magyarázatban a 3-ik rész 23-ik verséig haladván. Minél tovább halad ezen vállalat, annál több és több örömet találunk benne. E két füzet is határozottan nagy nyereség egyházi irodalmunkra nézve. Örülünk, hogy a nehéz apostoli levelet oly könnyed nyelvű, irányú lelkészünk vette kezébe, a minő F. V. L., ki midőn le tud a mélységek mélyeibe is szállani, onnan már megtisztítva, mindenki által használhatóvá téve hozza föl a drága aranyat.

Szám tani példatár az elemi népiskolák számára. Ambros József és Kopeczky Ferencz hasonló című műve után átdolgozta a csáktornyai községi elemi népiskola tanítótestülete. III., IV. és V. füzetek. Nagy-Kanizsa-Csáktornya. Fischel Fülöp könyvkiadása, 1887. Egy-

*) Bizonyára nem egészen szabatos a kifogásolt kifejezés. De az „és általában is“ szavak sokat enyhítenek rajta. Természetes dolog, hogy nem úgy értettem a dolgot, a mint azt szigorú logikával el lehetne magyarázni. Csiky Lajos.

egy füzet ára 15 kr. Korábbi számaink egyikében jeleztük már e számtani példatár első két füzetének megjelentét is. Felhívjuk e műre az érdeklődők figyelmét.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Lapunk f. évi 41-ik számában közzöltük a főiskolai tanuló ifjuság f. évi létszámára vonatkozó adatokat. Ama kimutatás szerint az ifjuság összes létszáma 899, mely szám, a közlés óta beírt 4 gymnasiumi tanulóval 903-ra emelkedett. 253 tanuló, vagyis az összes létszám 28 százaléka a főiskola épületében lakik. A bentlakók közül: esküdtfelügyelő 4; hittanhallgató 18; joghallgató 8; tanítóképezdész 75; VII. és VIII. osztályú gymnasiumi növendék 34; I—VI. osztályú gymnasiumi növendék 114. Az u. n. felsőbb tanulók évi 8 frt lakbért fizetnek, az I—VI. oszt. gymn. tanulók a lakást ingyen kapják. A lakszobák melegítéséről és sűröltetéséről az iskola gondoskodik. Ebéddel és kenyérral való ellátást a tápintézetben 120 felsőbb tanuló nyer. Közülök 43 ingyenes, 77 pedig évi 34 frtnyi pótdíjt fizet. A tápintézeti tagok közül: hittanhallgató 32; joghallgató 22; tanítóképezdész 42; VII—VIII. oszt. gymn. növendék 24. A 114 bentlakó I—VI. osztályos u. n. „szegény tanuló” közül 32, — mint felszolgáló, — a konviktusban étkezik, 82 pedig kenyérral és egyféléből álló ebéddel láttatik el. Közülök: ingyenes 30; harmincz forint évi pótdíjat fizet 25; hatvan forint évi pótdíjat fizet 60.

Lelekészválasztás. A n.-szalontai egyházmegyébe kebeleztetett szakálli ev. ref. egyházközség f. hó 2-án Kiss György időközi lelekészt egyhangúlag lelekészévé választotta meg. Áldást kívánunk ifjú lelekésztársunk működésére!

A szatmári ev. ref. egyházmegye f. hó 17—18. napjain tartá őszi közgyűlését. Jövő heti számunkban részletes referátát közlünk e gyűlésről s most csak annyit emelünk ki tárgyalásaiból, hogy ezen egyházmegyénk is belépett 100 frttal az Irodalmi Társaság tagjai közé.

Torontálmegye. Fekete Gyula, n.-kikindai lelkész úr írja hozzánk a következő sorokat: E hó 16-án Ó-Bébán tartottam az első reform. istenitiszteletet. Az ottani uradalom igazgatója kitüntető szívésséggel fogadott. A községi iskola tágas terme teljesen megtelt hallgatókkal. Jelen voltak a másfelekezetek lelkészei is. Máté 5 r. 6 verse alapján prédikáltam, végül urvacsorát osztottam. Megható volt látni és tapasztalni azon Istenben való tiszta örömet, mit e megjelenés ottani hitsorsosinknál előidézett. Az öröm és meghatottság könyvei ragyogtak a szemekben, oly jól esett nekik, hogy egyszer ők is már hitők szerint imádhatták a gyülekezetben az Istent; hogy érezték, hogy nincsenek elhagyatva s lelki ügyeik gondozva lesznek. Valóban a legboldogabb lelki ünnepet ülték e napon hitfeleink. Köszönet ezért is egyházunk vezéreinek, hogy lehetővé tették szét-szórva élő híveinknek ily örömet szerezni.

Református egyházakhoz s hívekhez kérelem. A Duna-Maros-közi ref. lelkészek és tanítók úgy nemzeti, mint val-

lasi szempontból fontos hivatással bírnak, összeszedgetni s összetartani s nemzetiségökben és vallásukban az itteni 340 községben elszórtan élő magyar reformátusokat. Azonban, hogy ezen magasztos feladatnak megfelelőhessenek, ki kell emelni őket azon nyomasztó tengődésből, melyre most kárhoztatja őket azon körülmény, hogy a legtöbbször alig van 200—300 frt évi jövedelme. E célra lesz alakulandó a Duna-Maros-közi ref. segélyegylet, melynek célja leendő egy bizonyos tőkét gyűjteni, mely tőke jövedelméből emeltetnék némileg a Duna-Maros-közi ref. lelkészek és tanítók jövedelme. Ezen alakuló közgyűlés Szapárfalván novemberhó 1-én tartatik meg, melyre egyházmegyénktől nyert megbízatásunk folytán — egyházainkat s híveinket ez úton azon kéréssel hívjuk meg, hogy e gyűlésen résztvevő szándékaikat a szapárfalvai lelkészi hivatallal tudatni kegyeskedjenek (u. p. Lugos), hogy a vasúti állomásról való elszállítatásokról (a vasútállomás Belincz-Kiszetó) elszállásolások s ellátásokról, — mit a szapárfalvai testvéregyház legnagyobb örömmel teljesíteni ígért, — intézkedés tétethessék. **V e c s e y István**, egyházi főgondnok, **S z a l a y József**, ref. pap.

Az egyetemes presbyterián szövetség negyedik nagygyűlése, a mint azt egy, juliushóban Londonban tartott értekezlet immár véglegesen meghatározta, jövő 1888-ik évi június 26. — és július 6. közötti idő tartamán fog megtartatni Londonban. Elhatározták, hogy egy nagy bizottság neveztetik ki, a mely, albizottságokra oszolva, tegyen meg minden szükséges előkészületeket. Mint különben magától értendő dolgot azt is kimondták, hogy naponként két gyűlés fog tartatni, délelőtt és estve. A juliusi értekezlet óta további lépések is tétettek, a mennyiben három bizottság már ki is neveztetett, melyek közül egyik a küldöttek fogadását és nyilvános összejöveteleiket, a másik magán házaknál való elhelyezésüket, a harmadik a gyűlés pénzügyeit fogja gondozni. Az értekezlet, az előjeleket látva, azon reményét fejezte ki, hogy népes és tárgyaiban is érdekes gyűlésre fognak összejönni e föld minden részéből a presbyteri elveket valló egyházak küldöttei.

Megjelent a tiszántúli evang. ref. egyházkerület 1887. év augusztushó 22—27. napjain Debreczenben tartott második közgyűlésének jegyzőkönyve. Kiadta Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző. Rendkívül érdekes adalékot képez ezen jegyzőkönyvben Kiss Áron esperes urnak, mint a középiskolai felügyelő tanács elnökének az egyházkerület gymnasiumainak 1886—87. évben való állásáról, a jegyzőkönyv végén adott 5 statisztikai táblázatos kimutatása. A) A gymnasiumok-statisztikája, B) anyagi állapota 2 táblázatban, C) tudományos és erkölcsi állapota, D) kormányzási ügyeinek állapota.

Szerkesztői posta. S. L. Krassón. A könyvismertetést megkaptam. Jövő heti számunkban megkezdjük közlését. — K. S. D a r v a s. Mostan, rendkívül igénybe levén minden percem vége, nem felelhetek a kérdésre, de mielőbb előveszem azt s áttanulmányozván, itt a lapban adom meg reá a választ.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**